

Münaqişənin nizamlanması yalnız mərhələli həll variantı ilə mümkündür

**Prezident İlham Əliyev Dağlıq Qarabağ
probleminin Azərbaycanın
ərazi bütövlüyü çərçivəsində
həllini tapacağını bir daha bəyan etdi**

Bu gün Azərbaycan üçün həll olunmamış əsas problem ərazisinin bir qisminin Ermənistanın işğalı altında olmasıdır. Əslində, indiki şəraitdə məsələni hərbi yolu ilə ədalətli şəkildə yoluna qoymaq, ərazi bütövlüyünü bərpa etmək rəsmi Bakı üçün çətin deyil. Çünki atəşkəs rejiminin qüvvədə olduğu ötən 22 ildə qoşunların təmas xəttində ara-sıra irimiqyaslı döyüşlər olsa da, bu il aprelin əvvəllərində baş verənlər Azərbaycanın Ermənistan üzərində hərbi üstünlüyünün praktik təsdiqi oldu.

**Status-kvonun dəyişdirilməsi
işğal edilmiş torpaqların
azad edilməsi deməkdir**

Azərbaycanın torpaqları işğal olunsa da, sonrakı dövrdə uduzan məhz Ermənistanıdır. Öz təcavüzkar siyasətinin qurbanı olan Ermənistan bütün regional və beynəlxalq layihələrdən kənar qalıb. Qonşuları ilə normal münasibətlər yarada bilməməsi səbəbindən iqtisadi blokada düşüb və 20 il əvvəl olduğu kimi indi də səfəliyə düşüb. Əhalisi sürətlə azaldığından hətta orduya əsgər çağırışında hər il ciddi problemlərlə üzləşir. Bu mənada Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı status-kvonun dəyişməsi Azərbaycan üçün vacibdirsə, Ermənistan üçün daha önəmlidir. Status-kvonun dəyişməsinin vacibliyini həmsədrlər dəfələrlə açıq bildirsələr də, ortada bir nəticə yoxdur. Çünki Ermənistan həmişə müxtəlif bəhanələr gətirməklə münaqişənin sülh yolu ilə həllini uzadıb.

Aprel hadisələrindən sonra status-kvonun dəyişməsinin vacibliyi daha tez-tez gündəmə gəlməyə başlayıb. Vəziyyətin konstruktiv məcrada dəyişməsi Ermənistan üçün daha vacibdir. Çünki status-kvonun dəyişməməsi cəbhə xəttində yeni toqquşmaları qaçılmaz edir. Əgər belə davam etsə, heç kim təminat verə bilməz ki, düşmənin aprel təxribatı təkrarlanmayacaq. Lakin yeni hərbi əməliyyatların Ermənistanı baha başa gələcəyi şübhəsizdir. Bunu ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri də başa düşüblər. Ona görə də son aylarda status-kvonun dəyişdirilməsinin vacibliyini daha tez-tez səsləndirməyə başlayıblar.

Prezident İlham Əliyev Nazirlər Kabinetinin son iclasında ilk olaraq bu məsələyə toxunaraq apreil hadisələrinin Ermənistan üçün dərs olacağını bildirdi: "Aprel döyüşləri bir daha onu göstərir ki, status-kvo tezliklə dəyişdirilməlidir. Bunu artıq bu məsələ ilə məşğul olan vasitəçilər də dəfələrlə bəyan ediblər. Status-kvonun dəyişdirilməsi işğal edilmiş torpaqların azad edilməsi deməkdir. Əminəm ki, apreil döyüşlərinin nəticələri Ermənistan üçün dərs olacaq, onları lazımı nəticələr çıxaracaq və danışıqlar prosesində konstruktiv mövqe ilə çıxış edəcəklər. Belə ümidlər var. Çünki bir daha demək istəyirəm ki, son bir-iki ay ərzində danışıqlar prosesində çox böyük fəallıq var. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ prioritet məsələdir. Bu məsələnin tezliklə beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll edilməsi bizim üçün əsas vəzifədir. Bu

münaqişənin həllinin başqa yolları yoxdur. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa edilməlidir, status-kvo dəyişdirilməlidir, işğala son qoyulmalıdır".

**Azərbaycanın ərazi bütövlüyü
danışıqlar mövzusu ola bilməz**

Aprel hadisələrindən sonra Azərbaycan və Ermənistan Prezidentləri iki dəfə görüşüblər: mayın 16-da Vyana, iyunun 20-də isə Sankt-Peterburqda. Amma bu görüşlər əvvəlkilərdən fərqli olub. Çünki apreil döyüşlərindən sonra cəbhə xəttində hərbi üstünlüyün Azərbaycanın tərəfində olduğu bir daha təsdiq edildi. Psixoloji üstünlük isə əvvəldən var idi. Digər tərəfdən, Azərbaycan cəmiyyətinin həmin günlərdəki davranışı və hərbi əməliyyatların bərpa olunmasına reaksiyası da düşmənin tərəfdə təbii olaraq təlaş doğurur. Aprel məğlubiyyətdən sonra Ermənistan Prezidenti S.Sarkisyan ölkəsinin Azərbaycan qarşısında hər bir sahədə zəif olduğunu fərqindədir. Ona görə Vyana və Sankt-Peterburq görüşlərində narahat, çaşqın görünürdü.

Azərbaycan Vyana görüşündə münaqişənin həlli üzrə ciddi və konstruktiv danışıqlara başlamağa zəmin yaratmaq üçün atəşkəs rejiminə dair müsbət mövqeyini bildirib. Ölkəmiz bir daha konkret mövqe sərgilərək münaqişənin həllinə dair ictimaiyyətə bəlli olan mərhələli yanaşma əsasında danışıqların davam etdirilməsini dəstəkləyib. Xatırladaq ki, apreil hadisələrindən sonra Ermənistan rəhbərliyi danışıqları davam etdirmək üçün bir neçə şərt irəli sürmüşdü, lakin onların heç biri qəbul edilmədi.

Sankt-Peterburq görüşündə də münaqişənin həlli yollarının axtarılması istiqamətində geniş müzakirələr aparılıb. Bu görüşün nəticəsi olaraq birgə bəyannamə qəbul edilib və burada problemin həlli yolları göstərilir. Bu görüşdə də münaqişənin mərhələli həllinə üstünlük verilib. Yəni bundan sonra münaqişənin mərhələli həlli istiqamətində irəliyə getmək lazımdır. Prezident İlham Əliyev Nazirlər Kabinetinin son iclasında mərhələli həll variantına bir daha toxunaraq Dağlıq Qarabağa heç vaxt müstəqillik verilməyəcəyini bəyan etdi: "Həm Amerika, həm Rusiya, indi də Fransa Prezidenti bu məsələ ilə çox ciddi məşğuldurlar. Danışıqlar indi fəal mərhələyə keçməlidir və Ermənistan konstruktiv mövqe nümayiş etdirməlidir. Yəni artıq məsələnin mərhələli yollarla həlli bütün həmsədr dövlətlər tərəfindən, ATƏT tərəfindən qəbul edilir. Biz həmişə demişik və deyirik, bunun başqa yolu yoxdur. Məsələ mərhələli yolla həll edilməlidir. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin edilməlidir. İkinci erməni dövləti yaradıla bilməz. Dağlıq Qarabağa heç vaxt müstəqillik verilməz. Bunu artıq beynəlxalq ictimaiyyət qəbul edir".

Prezidentlərin Sankt-Peterburq görüşündən sonra danışıqlar prosesində canlanma hiss olunmaqdadır. Artıq Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov Prezident Vladimir Putinin tapşırığı ilə əvvəl Yerevana səfər edib, bu günlərdə isə Azərbaycana gəlib. Bu onu göstərir ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə nizamlanması istiqamətində danışıqlar yeni mərhələyə qədəm qoyub və perspektivdə konstruktiv nəticələrə ümid var.

**Dünya artıq erməni
yalanlarına inanmır**

Azərbaycanın beynəlxalq mövqelərindən güclənməsi son illərin əsas reallıqlarından biridir. Təbii ki, bu, dünyanın ölkəmizi daha yaxından tanıması, Azərbaycan haqqıqlarının qəbul edilməsi, o cümlədən Dağlıq Qarabağ danışıqlarında respublikamızın üstün mövqeyinin təmin olunması baxımından vacib amildir. Artıq erməni diasporu, Ermənistanın lobbiçiliyi ilə məşğul olan bəlli dairələr əvvəlki kimi beynəlxalq ictimaiyyəti öz yalanlarına inandıra bilmirlər.

Bu həm də təsdiq edir ki, Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan haqqıqlarının yayılması istiqamətində müəyyən etdiyi xətt özünü doğruldur. İllər öncə Azərbaycan diplomatiyasını hücum strategiyasına kökləyən Prezident İlham Əliyev işi-tədbiri bütünlükdə beynəlxalq təşkilatların tədbirlərində çıxışları zamanı əsas vurğunu torpaqlarımızın Ermənistan tərəfindən işğalı faktı üzərinə qoymaqla haqqıqları dayandıran, ardıcıl, sistemli şəkildə beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırır. Azərbaycan Prezidenti dünya miqyasında qəbul edilən siyasəti olduğundan, verdiyi vədə sadıq, prinsipli dövlət başçısı kimi tanındığından onun dedikləri də beynəlxalq səviyyədə ciddi qəbul olunur.

Ölkə rəhbəri hər bir beynəlxalq tribundan siyasi məharətlə istifadə edir və NATO-nun Varşava sammiti bunun növbəti təsdiqi oldu. Əfqanıstanla bağlı sessiyada çıxış edən Prezident İlham Əliyev Azərbaycan-NATO tərəfdaşlığının beynəlxalq hüququn və təhlükəsizliyin bölünməzliyi prinsiplərinə əsaslandığını qeyd edərək Azərbaycanın ərazisinin təxminən 20 faizini silahlı qüvvələri ilə işğal etmiş və bir milyona yaxın azərbaycanlıya qarşı etnik təhdimlərə aparmış, hərbi cinayətlər törətmiş Ermənistanın Azərbaycana qarşı davamlı şəkildə gücdən istifadəsinin nəinki ölkəmizin ərazi bütövlüyünü pozduğunu, o cümlədən regional təhlükəsizliyə ciddi təhdid yaratdığını bildirdi. NATO-nun Varşava Zirvə toplantısında üzv dövlətlər tərəfindən dövlət və hökumət başçıları səviyyəsində qəbul edilən yekun kommunikedə isə üzv dövlətlər Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, suverenliyi və müstəqilliyini dəstəkləməyə sadıq olduqlarını bir daha göstərərək, Cənubi Qafqazda mövcud olan münaqişələrin məhz beynəlxalq hüququn bu prinsip və normaları, BMT Nizamnaməsi və Helsinki Yekun Akti əsasında həllini dəstəklədiklərini ifadə ediblər.

Bu bir daha göstərir ki, artıq proseslər Ermənistanı beynəlxalq səviyyədə tamamilə küncə sıxır. Dünya artıq erməni yalanlarına inanmır. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli üzrə hərtərəfli prosesin tərkib hissəsi kimi status-kvonun dəyişdirilməsinin vacibliyi, Ermənistan qoşunlarının işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərindən mütləq çıxarılması beynəlxalq ictimaiyyət, o cümlədən ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri tərəfindən birmənalı qəbul olunur.

Təbii ki, hazırda vüsət almış prosesin nəticəsi Ermənistan rəhbərliyinin bundan sonrakı davranışından da asılıdır. Lakin onlardan hər şey gözləmək olar. Çünki erməni tərəfi həmişə danışıqların detallarını təhrif olunmuş formada şərh etməklə destruktiv mövqe ortaya qoyur. Bu, ermənilərin köhnə verdiyi dərsdir. Status-kvonu saxlamaq, işğal siyasətini davam etdirmək üçün Ermənistan siyasi dairələrindən hər nə desən gözləmək olar. Ölkəmiz isə Ermənistanın danışıqları imitiasiya etməsinə bundan sonra dözmək fikrində deyil.

**Rəşad CƏFƏRLİ,
"Azərbaycan"**